

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.13:343.97

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.17>**В. І. Комісарук**

аспірант

кафедри кримінального права, процесу та криміналістики

Класичного приватного університету

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ НА ҐРУНТІ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ

Стаття присвячена дослідженню особи потерпілого як елементу криміналістичної характеристики злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості. У статті розглянуто історію розвитку поняття криміналістичної характеристики особи потерпілого та проаналізовано погляди науковців на це питання. Автор звертає увагу на зв'язок між характеристиками жертви та характеристиками злочинця, а також на специфічну вибірковість поведінки злочинця. Розглянуто структуру особистості жертви, особливості її формування та класифікацію жертв. Охарактеризовано становище потерпілих під час вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості. Метою цієї статті є дослідження особи потерпілого як елемента криміналістичної характеристики злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості. Автор зазначає, що загалом криміналістичній характеристиці злочинів у різні часи приділялася велика увага. Цю тему в різний час аналізували вчені в галузі кримінально-процесуального права та судової медицини. Однак на сьогоднішній день питання криміналістичної характеристики злочинів на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості є недостатньо дослідженим. Злочини проти життя та здоров'я людини, вчинені на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості, аналізуються як соціально-правові явища різними юридичними науками. Однак саме перед криміналістикою стоїть завдання розробки та впровадження в практику боротьби зі злочинністю науково обґрунтованих методів, прийомів і методик, які можуть стати надійним інструментарієм у роботі правоохоронних органів при виявленні та розслідуванні цих злочинів. Це пов'язано з тим, що існує явне відставання рівня існуючих науково-методичних пропозицій від нагальних потреб практики. У цьому контексті виникають питання щодо місця і ролі окремих теоретичних концепцій у становленні та розвитку криміналістичної методики, зокрема в розробці проблеми криміналістичної характеристики злочинів.

Ключові слова: потерпілий, злочинець, злочин, нетерпимість, розслідування злочинів, криміналістична характеристика.

Постановка проблеми. Останніми роками ксенофобія набуває все більшого поширення в багатонаціональному українському суспільстві. У свідомості громадян ксенофобія проявляється у вигляді стереотипів, які ніколи не усвідомлюються їхніми носіями і в різних формах поширюються в засобах масової інформації. Вона проявляється у вигляді помірно некоректних висловлювань на адресу представників певних ознак, таких як раса, мова, релігія, націо-

нальність або громадянство; необґрунтованих узагальнень і відвертих ксенофобських звинувачень у політичних дебатах; і, найпростіше, рідкісних, але жорстоких актів насильства проти людей «неслов'янської» зовнішності на вулицях.

Серед різних форм ксенофобії найсерйознішою і особливо тривожною є проблема насильства на расовому, національному та релігійному ґрунті. Злочини проти життя та здоров'я людини, вчинені на ґрунті расової, національ-

ної та релігійної нетерпимості, аналізуються як соціально-правові явища різними юридичними науками. Однак саме перед криміналістикою стоїть завдання розробки та впровадження в практику боротьби зі злочинністю науково обґрунтованих методів, прийомів і методик, які можуть стати надійним інструментарієм у роботі правоохоронних органів при виявленні та розслідуванні цих злочинів. Це пов'язано з тим, що існує явне відставання рівня існуючих науково-методичних пропозицій від нагальних потреб практики. У цьому контексті виникають питання щодо місця і ролі окремих теоретичних концепцій у становленні та розвитку криміналістичної методики, зокрема в розробці проблеми криміналістичної характеристики злочинів.

Аналіз дослідження даної проблеми. Загалом криміналістичній характеристиці злочинів у різні часи приділялася велика увага. Цю тему в різний час аналізували вчені в галузі кримінально-процесуального права та судової медицини. Серед них Ю. П. Аленін, Л. І. Аркуша, І. В. Басиста, В. П. Бахін, П. С. Белкін, Г. І. Владова, В. І. Галаган, А. В. Іщенко, В. А. Колесник, О. Н. Колесніченко, В. О. Коновалова, Є. Д. Лук'янчиков, В. В. Тіщенко, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та інші. Однак на сьогоднішній день питання криміналістичної характеристики злочинів на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості є недостатньо дослідженим.

Метою цієї статті є дослідження особи потерпілого як елемента криміналістичної характеристики злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості.

Виклад основного матеріалу. Криміналістична характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених з мотивів расової, національної та релігійної нетерпимості, є однією з найважливіших складових методики розслідування цих злочинів. Це пов'язано з тим, що дана група злочинів має багатий інформаційний потенціал, який необхідний для визначення переліку обставин, що підлягають встановленню, висунення правдоподібних версій та визначення основних напрямків розслідування, з метою забезпечення швидкого та повного розслідування.

Деякі науковці називають особу потерпілого одним з основних структурних елементів криміналістичної характеристики злочинів проти особи [5]. Це пов'язано з тим, що взаємовідносини між жертвами та злочинцями накладають відбиток на механізми злочинної поведінки,

а також на особливості розслідування та запобігання злочинній поведінці.

Ганс фон Гентіг, один із засновників зарубіжної віктимології, стверджує, що «обираючи жертву, злочинець залишає незгладимий відбиток пальців, навіть якщо він носить гумові рукавички». Це пояснюється тим, що першим кроком у досудовому розслідуванні таких злочинів є візуальна ідентифікація жертви.

Розвиваючи думку Ганса фон Гентіга, Е. Абдель Фатха зазначає, що злочинці обирають своїх жертв не випадково, а за чіткими критеріями та характеристиками [9]. Іншими словами, вони стверджували, що, визначивши тип обраної жертви і контекст, в якому було скоєно злочин, можна з певним ступенем достовірності встановити особу злочинця. Однак на основі цих двох літературних джерел можна зробити висновок, що при вчиненні злочинів на ґрунті расової, національної чи релігійної нетерпимості злочинець і жертва є потенційними злочинними парами, поведінка яких певним чином взаємопов'язана і відображає характеристики один одного.

На думку В. Шепітька, дослідження особистості жертви має проводитися за такою програмою:

1. Анкетні дані: стать, вік, місце народження, місце роботи або навчання, стаж роботи, професія (спеціальність), сімейний стан, наявність родичів.

2. Соціально-психологічні дані: тип темпераменту, риси характеру, емоційна симптоматика, особливості взаємодії (спілкування) в колективах (групах), схильність до лідерства чи підпорядкування, стиль життя, коло близьких друзів, наявність чи відсутність підвищеної адаптивності, агресивності, конфліктності.

3. Поведінкові характеристики: до, під час та після вчинення правопорушення.

4. Незалежні характеристики: за свідченнями з місця роботи, навчання, проживання, родичів, друзів та близького оточення.

5. Соціальні зв'язки: коло спілкування, найближчі знайомі, конфліктність, характер і тривалість конфліктів, особливості проведення дозвілля, наявність спільних справ, ділова активність, особливості колективної поведінки, прагнення приєднатися до певної мікрогрупи, спрямованість.

6. Дані про суспільно корисну діяльність: характеристика, професійні навички, доходи, володіння правом розпоряджатися матеріальними цінностями, обсяг повноважень, наявність конфліктів під час діяльності.

7. Фінансовий стан: наявність або відсутність майна, в тому числі нерухомості; наявність або відсутність грошових вкладів; джерела походження статків; наявність або відсутність боргового навантаження; наявність або відсутність кредитів; платоспроможність.

8. Кримінальний досвід: наявність або відсутність судимостей, зв'язки зі злочинними угрупованнями, дружба з особою, яка притягується до кримінальної відповідальності.

9. Причини віктимної поведінки: виконання певних професійних обов'язків, соціальна деформація особистості, наслідки хворобливих станів (серйозні проблеми з фізичним здоров'ям, психічні захворювання) тощо [13, с. 164, 165].

Про фігуру потерпілого згадував В. О. Маркус у своїй праці «Класифікація злочинів по відношенню до об'єкта посягання за особистістю потерпілого». Також однією з підстав для створення комплексу окремих методичних криміналістичних рекомендацій, що охоплюють різні види злочинів, навіть поколінь, але мають вищу спільність, вчинені за особливих обставин особами, що характеризуються місцем, часом або тією чи іншою спільною для них характерною ознакою. Вона також розглядається як основа для створення комплексу окремих методичних криміналістичних рекомендацій, що мають вищу спільність.

Такий комплекс включає в себе:

- Особливості методики розслідування зарубіжних злочинів.

- Особливості методики розслідування злочинів, вчинених щодо осіб з психічними вадами або обмеженими можливостями [4].

Особистісні риси потерпілого мають особливе значення в розслідуванні досліджуваного злочину. Це пов'язано з тим, що характеристики жертви формують основу для висновку про причину злочину. Належність жертви до певної раси, національності, релігії чи секти має важливе значення для кримінально-правової кваліфікації діяння. Існує різниця між формальним процесуальним визначенням потерпілого як суб'єкта кримінального провадження та потерпілим як особою, чиї права були порушені. Поведінка має особливе значення для кримінально-правової кваліфікації діяння.

Не можна ігнорувати той факт, що такі важливі елементи особистості потерпілого, як його вік, рівень культури та освіти, психологічні та фізіологічні якості, темперамент та особливості, стать, соціальне походження, статус та становище, не є настільки важливими з криміналістичної точки зору при розслідуванні таких зло-

чинів, як факт належності потерпілого до певної раси, національності чи релігійної конфесії. Як зазначає А. В. Савченко, напади на ґрунті ненависті характеризуються особливо підступними мотивами, такими як расова, етнічна чи релігійна ворожнеча або незгода, сексуальна агресія, садизм, особиста помста та інші грубі мотиви. Злочинці, які вчиняють, здавалося б, звичайні злочини проти людей і власності, трансформують звичайні (незрілі) або егоїстичні мотиви у вузькі особисті мотиви, щоб реалізувати свою ненависть [10, с. 174–177].

Злочини на ґрунті ненависті відрізняються від звичайних злочинів не лише мотивами злочинців. На відміну від жертв багатьох інших кримінальних правопорушень, жертви злочинів на ґрунті ненависті обираються як виконавці на підставі їхньої приналежності до певної групи, а не того, ким вони є насправді. У цьому контексті ми погоджуємося з твердженням, що коли об'єктом нетерпимості стає окрема особа, злочинець сприймає її не як індивідуальність, а як типового представника іншої соціальної групи (етнічної, расової, релігійної тощо) [2, с. 31–34]. Злочин надсилає сигнали не лише жертві, але й ширшій спільноті, до якої вона належить.

Ключовою особливістю злочинів, скоєних на ґрунті нетерпимості, є їх тристоронній характер, де завжди є злочинець, жертва і сторона, якій передається інформація про ворожість або ненависть до певної національності, раси чи релігії. Найбільш незвичною і нетрадиційною ситуацією є наявність третіх осіб, на яких правопорушення негативно впливає. До третіх осіб належать представники національності, раси чи релігії, почуття та національну честь яких ображає злочинець, висловлюючи ворожість або ненависть. Наприклад, у випадку вбивств з мотивів національної нетерпимості позбавлення життя конкретної особи є лише проміжною метою винного, оскільки основною метою є приниження національної честі інших представників відповідної етнічної групи. В іншому випадку має бути інший мотив злочину. При цьому представник цієї національності стає третьою стороною конфлікту або, в широкому сенсі, другою жертвою [6, с. 124–129].

У цьому контексті слід визнати, що особливості поведінки жертви та її взаємодії зі злочинцем сприяють формуванню злочинного наміру, стимулюють антисоціальні установки у злочинця, визначають способи та засоби вчинення злочину, а в деяких випадках є передумовою для вчинення злочину щодо конкретної особи [8].

Жертвами етнорелігійних злочинів часто стають представники великих расових груп, таких як чорношкірі та монголоїди. Це стосується не лише представників «чистих рас», але й осіб, у зовнішності яких явно переважають антропологічні ознаки вищезгаданих рас. Отже, в першу чергу:

- фізичні характеристики (від кольору шкіри до рис обличчя та зачіски);

- характеристики зовнішнього вигляду (одяг, аксесуари, прикраси, татування тощо).

Перш ніж виділити основні структурні елементи криміналістичної характеристики насильницьких злочинів на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості, необхідно зупинитися на специфічних особливостях, притаманних механізмам цієї категорії злочинів:

- метою злочинів проти особи на ґрунті нетерпимості є розпалювання ненависті або ворожнечі до осіб з певними зовнішніми ознаками (неслов'янські риси обличчя), заподіяння смерті або погрози вбивством, умисного тяжкого тілесного ушкодження або тілесного ушкодження середньої тяжкості, катування, побоїв або переслідування;

- мотив злочину обмежується етнічною ненавистю або ворожістю до етнічної групи, етнічні ознаки якої не є виключно слов'янськими за зовнішністю;

- особу кривдника, його членство в молодіжних групах, що пропагують агресію, жорстокість та ідеології, що сприяють насильству, націоналізму та фашизму;

- вік кривдника, зазвичай від 14 до 30 років;

- обличчя жертви має типові риси африканського та азійського походження. Вік, рівень освіти, культури та соціальна група, до якої вони належать, не мають значення;

- характерним способом вчинення насильницьких дій, спрямованих на смерть, нанесення тілесних ушкоджень, побиття або катування, є групові дії та нанесення ударів ногами, із застосуванням підручних засобів або ножів;

- обстановка злочину зумовлена відкритістю злочину; він є публічним і демонстративним; зазвичай відсутні дії чи інсценування для приховування слідів злочину; злочин вчиняється в громадському місці [10, с. 174–177].

Слід зазначити, що це поняття не має законодавчого визначення. Ця наукова категорія пов'язана зі статтею 91 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) «Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні», яка визначає загальний перелік, характерний для всіх кримінальних правопорушень:

1) подія злочину (час, місце, спосіб вчинення та інші обставини вчинення злочину);

2) винуватість обвинуваченого у вчиненні правопорушення, спосіб вчинення правопорушення, мотив і мета правопорушення;

3) характер і розмір шкоди, завданої правопорушенням, а також розмір витрат на провадження;

4) обставини, що впливають на ступінь тяжкості кримінального правопорушення, обставини, що характеризують особу обвинуваченого, обставини, що обтяжують чи пом'якшують покарання, обставини, що звільняють обвинуваченого від кримінальної відповідальності, обставини, що є підставою для закриття кримінального провадження;

5) обставини, що обґрунтовують звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності або покарання;

6) гроші, цінності та інше майно, що підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна; або підшукані, виготовлені, підроблені чи використані за обставин, що підтверджують вчинення кримінального правопорушення, або підшукані, виготовлені, підроблені чи використані за обставин, що підтверджують вчинення кримінального правопорушення, підшукані, виготовлені, підроблені чи використані з метою схилити особу до вчинення кримінального правопорушення, фінансування кримінального правопорушення та/або матеріального сприяння кримінальному правопорушенню, а також як винагорода за вчинення кримінального правопорушення, у тому числі такі, що мають стосунок до кримінального правопорушення (використовуються), а також незаконного переміщення кримінально протиправного майна;

7) обставини, що є підставою для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи [11, с. 394–400].

В. Тацій наголошує на важливості визначення цих умов і зазначає, що в кожному кримінальному провадженні існують певні умови, які підлягають доказуванню, без яких неможливо розкрити злочин, встановити особу, яка його вчинила, та ухвалити рішення, що ґрунтується на законних і обґрунтованих підставах. У теорії кримінального процесу цю сукупність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, прийнято називати предметом доказування.

Таким чином, предмет доказування – це вказана в законі сукупність обставин, які підлягають доказуванню або спростуванню в процесі

доказування в кожному кримінальному провадженні. Л. Д. Удалова погоджується зі змістом поняття предмета доказування та вказує, що предмет доказування – це сукупність зазначених у КПК умов, доказування яких необхідне для вирішення кримінальної справи [1, с. 241–245]. Ми повністю погоджуємося з думкою В. Тація та Л. Удалової. Оскільки Кримінальним кодексом України переважно керуються практичні працівники при розслідуванні кримінальних справ, на нашу думку, питання доказування повністю охоплюється статтею 91 КК України про загальний порядок доказування при розслідуванні справ про вбивства з мотивів расової, національної та релігійної нетерпимості.

Однак слід підкреслити, що ситуації, передбачені статтею 91 Кримінального кодексу України, також передбачені законодавством про провадження у справах про кримінальні правопорушення щодо неповнолітніх (стаття 485 Кримінального кодексу України) та про провадження у справах про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру (статті 501 та 505 Кримінального кодексу України) [7, с. 67–70].

Оскільки неповнолітні належать до групи осіб, які вчиняють насильницькі злочини з мотивів расової, національної та релігійної нетерпимості, вважаємо за необхідне перелічити та конкретизувати у статті 485 Кримінального кодексу України умови, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. Під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, крім умов, передбачених статтею 91 Кримінального кодексу України, мають бути встановлені такі:

1) повні та всебічні відомості про особу неповнолітнього: вік неповнолітнього (число, місяць і рік народження), стан здоров'я, рівень розвитку та інші соціально-психологічні особливості, які мають бути враховані при індивідуалізації відповідальності та обранні заходів виховного впливу. За наявності ознак відставання в психічному розвитку, не пов'язаного з психічним захворюванням, слід також встановити, чи повною мірою неповнолітній усвідомлює наслідки своїх дій та в якій мірі він може керувати ними;

2) ставлення до дій неповнолітнього;

3) умови життя та виховання неповнолітнього;

4) наявність дорослих підбурювачів або співучасників.

Однак одним з основних елементів, який впливає на розслідування насильницьких злочинів, скоєних на ґрунті расової, національної

чи релігійної нетерпимості, і який підлягає доказуванню, є мотив злочину. Мотив – це суттєвий елемент або кваліфікуюча ознака злочину. Мотив особи дає уявлення про ступінь її суспільної небезпеки і може в кінцевому підсумку вплинути на обрання судом міри покарання та можливе звільнення від кримінальної відповідальності [3, с. 179–184].

Структуру криміналістичної характеристики не можна ототожнювати з обставинами, які підлягають встановленню у кримінальній справі, а отже, і з метою доказування, оскільки вони є насамперед кримінально-правовою характеристикою злочину, тобто фактами та обставинами кримінальної справи, які підлягають встановленню за допомогою доказів для правильного вирішення справи. Таким чином, елементи судової характеристики в основному визначають типові риси та ознаки кримінальної справи і не можуть охопити всі елементи предмета доказування. Це чітко видно з ситуації, передбаченої ст. 485 Кримінального кодексу України. Лише в частині 1 цієї статті йдеться про криміналістичну характеристику неповнолітніх правопорушників. Тому особливості наведених вище елементів криміналістичної характеристики злочинів насильства на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості є інформативним підґрунтям для доказування у кримінальних провадженнях цієї категорії. Відповідно до Кримінального кодексу України, до предмета доказування входять мотив і мета злочину. У кримінальних провадженнях щодо цієї категорії насильницьких злочинів наявність мотиву расової, національної чи релігійної нетерпимості має бути доведена шляхом встановлення таких обставин, що характеризують особу підозрюваного, особу потерпілого, спосіб вбивства та характерні сліди такого мотиву [12, с. 503–508].

Висновки. Таким чином, вищезазначені основні елементи юридичної характеристики злочинів насильства, вчинених на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості, становлять інформаційну основу доказування у кримінальних провадженнях цієї категорії. Відповідно до Кримінального кодексу України, до предмета доказування входять мотив і мета злочину, які є обов'язковими елементами предмета доказування під час досудового розслідування цієї категорії злочинів. Пізнання та оцінка інформації про особу потерпілого як елемент юридичної кваліфікації злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, включає, зокрема, аналіз інформації про злочин,

підготовку та подання слідчих матеріалів про обставини злочину та осіб, причетних до його вчинення, сприяння органам досудового розслідування при складанні планів розслідування та встановленні механізму злочину.

Список використаної літератури:

1. Галагура Є. Л. Особливості розслідування умисних вбивств з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. *Право і суспільство*. 2018. № 1. Ч. 2. С. 241–245.
2. Гордієнко О. В. Мотиви расової, національної чи релігійної нетерпимості : питання кваліфікації та відмежування. *Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави в умовах євроінтеграції України* : матеріали Всеукр. підсумк. наук.-практ. конф., ч. 2, м. Київ, 12 берез. 2015 р. Київ : Нац. акад. внутр. справ. 2015. С. 31–34.
3. Ларкін М. О. Сучасний підхід до визначення проблем розслідування злочинів на ґрунті расової ворожнечі. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2009. № 2. С. 179–184.
4. Маркусь В. О. Криміналістика : навчальний посібник. К. : Кондор. 2007. 558 с.
5. Методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посібник : О. І. Гарасимів, О. М. Дуфенюк, О. В. Захарова та ін.; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. 2-ге вид., перероб. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 312 с.
6. Пазинич Т. А. Особливості розслідування вбивства з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 5. С. 124–129.
7. Прокоф'єва-Янчиленко Д. Суспільна небезпечність діяння у категорії ризикології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2015. № 13. Т. 2. С. 67–70.
8. Розслідування злочинів, вчинених на ґрунті нетерпимості : навч.-практ. посіб. Київ, 2012. 167 с.
9. Сабадаш В. П. Криміналістика : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 228 с.
10. Савченко А. В. Вплив мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості на кваліфікацію злочинів. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 1. С. 174–177.
11. Уварова Н. В. До питання про суб'єктивну сторону злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 394–400.
12. Уварова Н. В. Поняття злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 503–508.
13. Шепітько В. Ю. Особа потерпілого в системі криміналістичної характеристики злочинів. *Проблеми законності* : республік. міжвід. наук. зб. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2008. Вип. 93. С. 168–174.

Komisaruk V. I. Features of criminal offenses committed on grounds of religious intolerance

The article is devoted to the study of the identity of the victim as an element of the forensic characterization of crimes against life and health committed based on racial, national, and religious intolerance. The article examines the history of the development of the concept of forensic characteristics of the victim and analyzes the views of scientists on this issue. The author draws attention to the connection between the characteristics of the victim and the characteristics of the criminal, as well as the specific selectivity of the criminal's behavior. The structure of the victim's personality, the peculiarities of its formation, and the classification of victims are considered. The situation of the victims during the commission of crimes against the life and health of a person based on racial, national, and religious intolerance is characterized. The purpose of this article is to study the identity of the victim as an element of the forensic characterization of crimes against life and health committed based on racial, national, and religious intolerance. The author notes that, in general, great attention was paid to the forensic characteristics of crimes at different times. This topic was analyzed at different times by scientists in the field of criminal procedural law and forensic medicine. However, to date, the issue of forensic characterization of crimes based on racial, national, and religious intolerance is insufficiently researched. Crimes against human life and health, committed based on racial, national, and religious intolerance, are analyzed as socio-legal phenomena by various legal sciences. However, criminology is faced with the task of developing and implementing in the practice of combating crime scientifically based methods, techniques, and methods that can become a reliable tool in the work of law enforcement agencies in the detection and investigation of these crimes. This is because there is a clear lag between the level of existing scientific and methodological proposals and the urgent needs of practice. In this context, questions arise regarding the place and role of certain theoretical concepts in the formation and development of forensic methodology, in particular, in the development of the problem of forensic characterization of crimes.

Key words: victim, criminal, crime, intolerance, crime investigation, forensic characteristics.